

Demografische gegevens tbv ontwikkeling Driemaster

Aanleiding

Stichting Josephscholen is van plan de Driemaster te sluiten. Naar aanleiding daarvan kijken we in deze notitie naar de volgende vragen:

- Is er bij de PO-prognose van 2022 (Pronexus) rekening gehouden met woningbouw rond het station?
- Is er een grotere belangstellingsgroep voor de Driemaster te verwachten als je rekening houdt met meer woningbouw rond het station?
Omdat de pronexusprognose niet meer heel actueel is kijken we naar mogelijk effect van de huidige woningbouwplannen.
- Naar welke scholen gaan kinderen die rond de Driemaster wonen?
- Zijn er in de demografische ontwikkeling de laatste jaren aanwijzingen dat het aantal basisschoolkinderen in Bottendaal zal veranderen?
- Verandert het beeld wanneer je niet alleen naar de Driemaster en Bottendaal kijkt, maar meer wijken en scholen in de omgeving betreft?
- Hoe zeker zijn leerlingenprognoses?
- We geven een reflectie op het scenario model PO?
- Wat is het verschil tussen de oude en nieuwe DUO-prognoses?
- Wat is de belangstelling voor Driemaster vanuit Bottendaal door de tijd?
- Wat zijn logische samenhangende scholen voor het centrumgebied van Nijmegen?
- Reflectie op nieuwe prognosecijfers Verus
- Hoe groot is de capaciteit van scholen?

BO-prognose Pronexus 2022

De bevolkingsprognose die gebruikt is voor de leerlingenprognose van Pronexus is geleverd door de gemeente. In die bevolkingsprognose op wijkniveau (onderdeel van de Demografische Verkenning 2021) wordt gerekend met de “groene” projecten uit de woningbouwprogrammering, de relatief zekere projecten. Voor het stationsgebied betekent dat dat de woningbouw op de locaties van Metterswane en de UWV wel zijn meegeteld (samen goed voor 550 etagewoningen) en die in de rest van het woondeal-stationsgebied (toen bijna 1800) niet. De meegerekende plannen zijn inmiddels vertraagd (Metterswane) en vertraagd en uitgebreid (UWV)

Effect meenemen meer woningbouwplannen in gebied rond station

Het effect van het meerekenen van meer woningbouw rond het station op de basisgeneratie die belangstelling zou kunnen hebben voor de Driemaster is naar verwachting beperkt:

- Alle woningbouw die gepland is in het stationsgebied betreft etagewoningen. In Nijmegen is dit een woningtype waarin maar weinig kinderen in de basisgeneratie wonen. Ter illustratie is in 2020 gekeken naar de bewoners van de etagewoningen

in het Waalfront, daar woonden toen op een kleine 1000 bewoners 10 kinderen in de basisschool leeftijd. Voor 1-1-2024 is deze analyse herhaald:

	1-1-2024
bewoonde adressen	956
aantal inwoners	1428
aantal kinderen BG	13
BG als % inwoners	1%
kencijfer BG per woning	0,014

Figuur: bewoners en adressen etagewoningen in Waalfront

Nog steeds is 1% van de inwoners een kind in de basisschoolleeftijd, per woning is dat 0,014 basisschoolkind.

Daarmee is ook nu de verwachting dat de bouw van etagewoningen nauwelijks invloed zal hebben op de schoolpopulaties.

Er wonen wel wat zeer jonge kinderen (0-1 jaar) in de etagewoningen in het Waalfront: er worden wel kinderen geboren, maar de ouders vertrekken zodra het kind een jaar of 1-2 is.

- Van de relatief zekere bouwplannen in de stationsomgeving uit de huidige woningbouwplanning zijn de meeste projecten gedacht rond de Waalhaven/Hezelpoort. Mochten daar al kinderen komen te wonen lijken Petrus Canisius en Michiel de Ruyter logischere keuzes dan de Driemaster.
- Van de zachtere plannen liggen vooral die aan de Schaeckmathonsingel in het verzorgingsgebied van de Driemaster. Bij elkaar ongeveer 250 etagewoningen die pas na 2030 gerealiseerd worden volgens de huidige planning.
- In theorie kan bouw van etagewoningen ook via doorstroming ruimte voor nieuwe kinderen opleveren. De gedachte is dan dat ouderen die een etagewoning betrekken een laagbouwwoning (in de buurt) vrij maken waarin een (aanstaand) gezin kan komen wonen. In praktijk is dit verband tot nu toe niet zichtbaar. De etagewoningen in Nijmegen die de afgelopen jaren gebouwd zijn worden met name betrokken door jongeren, 60+ers maken 15-20% van de nieuwe bewoners uit. En deze ouderen maken lang niet allemaal een laagbouwwoning vrij (sommigen komen vanuit etage, sommigen van buiten Nijmegen, sommigen zoeken een nieuw huis vanwege relatiebeëindiging, waarbij helemaal geen woning vrij hoeft te komen). En als ze wel een laagbouwwoning in Nijmegen vrijmaken zal die ook vaak in een andere wijk staan dan de wijk van het nieuwbouwcomplex. Al bij al is het aantal laagbouwwoningen dat in een wijk vrij komt als daar een etagecomplex gebouwd wordt laag.

Overigens is denkbaar dat op wat langere termijn (na 2030) de patronen zoals we die nu kennen wat zullen veranderen. De afgelopen 25 jaar zijn er veel laagbouwwoningen gebouwd. Dat gaat veel minder worden. De spreiding van geboortes en kinderen over de stad zal dan mogelijk breder worden dan op dit moment het geval is.

Schoolkeuze kinderen rond Driemaster

Op 1 oktober 2023 zaten er volgens DUO 158 kinderen op de Driemaster. De leeftijdsopbouw van die kinderen hieronder.

De cijfers voor 4- en 5-jarigen zijn inclusief ongeveer 10-15 kinderen uit de “Jonge kind-groep”, een stedelijke voorziening voor kleuters die veel zorg nodig hebben. Na groep 2 gaan deze kinderen weg uit de locatie Driemaster. Van de 158 op deze locatie ingeschreven leerlingen betreffen er ongeveer 145-150 echte Driemasterleerlingen.

4	27
5	25
6	15
7	18
8	21
9	20
10	19
11	11
12 minder dan 5	

Figuur 1: leerlingen Driemaster 1-10-2023 volgens DUO

Van deze 158 kinderen is voor 84 de Driemaster ook de dichtstbijzijnde school. De leerlingen voor wie de Driemaster niet het meest dichtbij is (74) wonen meestal bij Michiel de Ruijter, Aquamarijn, Meander of Kleurrijk in de buurt.

Andersom zijn er ook kinderen voor wie de Driemaster het dichtstbij is, maar die toch voor een andere school kiezen. Dat waren er 1 oktober 2023 58, minder dus dan het aantal dat “gewonnen” wordt op andere scholen. De voorbijlopers gaan vooral naar Meander (die voor een deel van de bezoekers niet veel verder weg is dan de Driemaster), de Montessorischool en Klein Heyendaal (totaal 33 kinderen).

Demografie Bottendaal

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
0	29	36	25	34	31	16	19
1	34	24	28	24	23	24	15
2	28	30	24	26	16	18	25
3	28	22	26	18	23	18	16
4	20	18	23	25	18	22	18
5	19	15	17	24	22	16	19
6	25	17	16	18	22	21	16
7	26	22	19	15	17	23	19
8	24	22	19	20	15	14	20
9	21	20	22	16	19	16	16
10	19	20	21	25	18	19	18
11	18	18	20	19	23	21	19
12	21	18	20	18	19	22	20
Total	312	282	280	282	266	250	240
BG	178,3	157,4	163	167,4	159,7	158,6	151
0-3	119	112	103	102	93	76	75

Figuur 2 Aantal kinderen per leeftijdsjaar in Bottendaal 0-12 en basisgeneratie

Als je de cijfers over de basisgeneratie in Bottendaal de afgelopen 7 jaar bekijkt dan zie je dat die schommelen rond de 160 met het laatste jaar het laagste cijfer.

Ook kun je zien dat het aantal 0-3 jarigen, de potentieel nieuwe instroom voor het basisonderwijs, zeker de laatste paar jaar, flink afneemt.

In Bottendaal zie je het patroon dat er een paar jaar na geboorte nog maar een deel van de kinderen over is in de wijk (bv van de kinderen geboren in 2018, dus 0 jaar op 1-1-2019 (36 stuks) zijn er na 1 jaar nog 28 over, na 2 jaar 26, na 3 jaar 23, na 4 jaar 22 en na 5 jaar 19, bijna een halvering dus). Hangt waarschijnlijk samen met verhuizingen van jonge ouders uit etagewoningen.

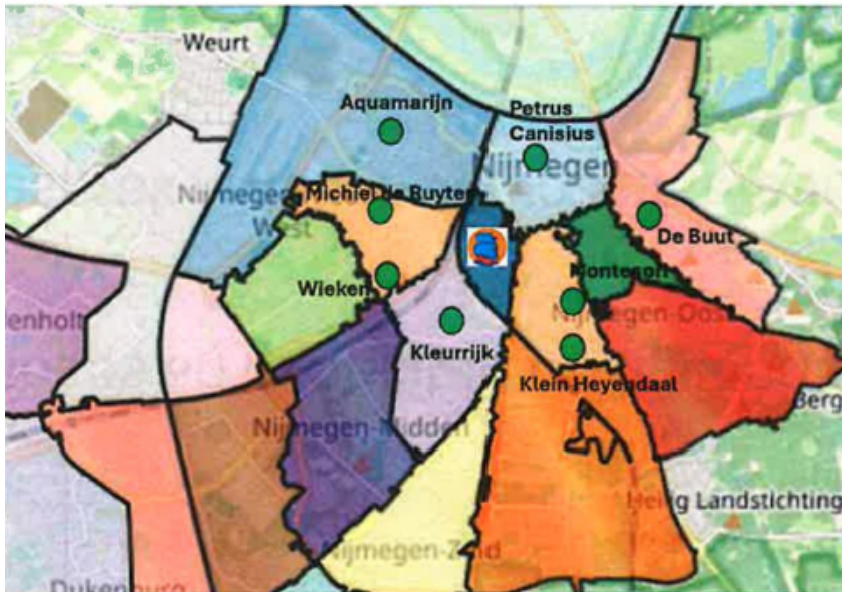
Al bij al geen aanleiding (op korte termijn) toename van de basisgeneratie in Bottendaal te voorzien, eerder een afname.

Verandert het beeld als je meer scholen en wijken betreft?

Ouders stellen in hun verweer tegen sluiting van de Driemaster dat er (op dit moment) misschien wel te veel capaciteit is in de Driemaster, maar dat die nodig is om in de behoefte aan plaatsen in een groter gebied rond Bottendaal te voorzien. Je kunt twisten over welke scholen en wijken samen een verzorgingsgebied vormen. Iedere keuze heeft voor- en nadelen. De onderstaande selectie van 9 scholen wordt door de ouders gehanteerd.

Nijmegen

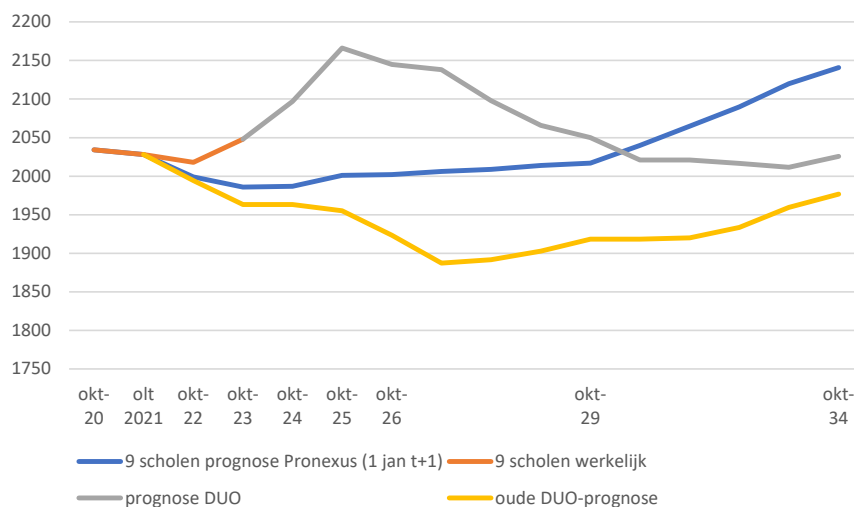

Figuur 3 9 scholen rond het Centrum

Voor deze 9 scholen samen staat de ontwikkeling in de afgelopen jaren en verschillende prognoses in figuur 4:

- Het aantal leerlingen op deze 9 scholen samen is al een aantal jaar relatief stabiel rond de 2000 leerlingen
- Tussen oktober 2022 en oktober 2023 is het aantal leerlingen van de 9 scholen samen met 30 gestegen, en ligt dan 60 boven het aantal leerlingen dat in de Pronexus-prognose (die door het schoolbestuur gebruikt wordt) werd berekend. Het verschil komt vooral door meer leerlingen op de Aquamarijn (36 meer dan in de prognose). Aquamarijn is de laatste jaren flink gegroeid door de komst van jonge kinderen uit de laagbouwnieuwbouw in Koningsdaal. Daarnaast is de Driemaster zo'n 15 kinderen groter dan in de prognose, omdat in de telling de kleuters uit de (stedelijke) Jonge kind-groep wel worden meegeteld, en in de prognose niet.
- De voorlopige DUO-cijfers voor 1 oktober 2024 liggen voor de scholen rond Koningsdaal (Aquamarijn +50, Petrus Canisius +20) hoger dan in de oude Pronexus-prognose. Door deze extra Koningsdaal-leerlingen ligt het aantal leerlingen voor de 9 scholen samen (totaal 2090) 100 boven de Pronexus-prognose.
- De nieuwe DUO-prognose vertoont een "hobbel" in de jaren 2025-2027 voor de 9 scholen. Deze hobbel wordt vooral door de berekende leerlingengroei van de Driemaster en de Aquamarijn gedragen. Hiervoor is al betoogd dat de toename van Driemaster niet gesteund wordt door de bekende demografische gegevens. Voor Aquamarijn is een groeiende belangstelling waarschijnlijk, tot het moment dat de instroomhausse vanuit de nieuwbouw voorbij is. De hoogste geboortecijfers in Koningsdaal zijn inmiddels achter de rug, maar de basisschoolgroep daar zal zeker nog een aantal jaar toenemen, omdat de instroom (4-jarigen) groter is dan de uitstroom (11-12-jarigen).

- In de jaren na 2027 zakt de DUO-prognose weer terug tot het niveau van nu, iets boven de 2000 leerlingen
- De (een paar jaar oude) Pronexusprognose voorziet voor de periode tot 2029 een stabiele leerlingpopulatie, om daarna wat te groeien, met zo'n 100-150 kinderen.
- Naast het totaal aantal leerlingen is ook de omvang van de instroom relevant (het aantal 4-jarigen). Een prognose hiervan vormt geen onderdeel van de Pronexus-berekening. In de Open Onderwijsdata van DUO zijn alleen totaal uitkomsten in te zien, hoewel de werkwijze van DUO wel apart naar de instroom van 4-jarigen kijkt. Omdat we niet over die cijfers beschikken hebben we ook geen oordeel over (de waarschijnlijkheid van) deze cijfers.

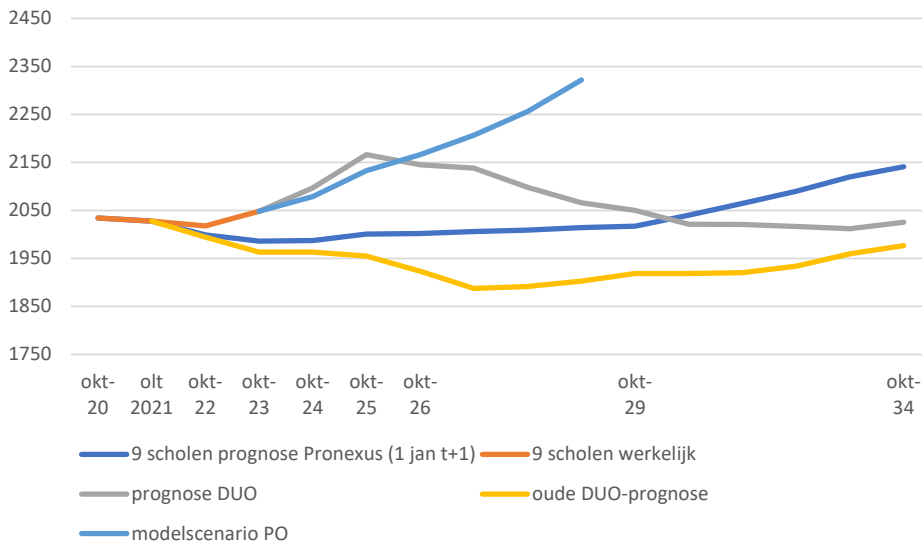
Figuur 4: 3 prognoses voor 9 scholen

Hoe zeker zijn leerlingenprognoses?

Prognoses zijn van nature onzeker. Voor prognoses op laag schaalniveau, wat wijk- en scholenprognoses zijn, komt daar nog bij dat fluctuaties rond gemiddelden en kencijfers, die bij vooruitberekeningen op een hoger schaalniveau tegen elkaar weg middelen, voor behoorlijk wisselende prognoses en verschillen tussen prognoses en werkelijkheid kunnen zorgen.

Reflectie scenariomodel PO

Door de ouders worden naast de prognoses van DUO (2023) ook de prognose zoals gepresenteerd in het scenariomodel PO gebruikt. Deze prognose geeft relevant hogere cijfers dan de DUO-prognose.

Beide modellen (scenariomodel PO en DUO prognoses) kijken naar de toekomstige bevolkingsontwikkelingen (op postcodeniveau) en combineren dat met verwachtingen rond (ontwikkeling in) belangstelling voor verschillende scholen. Wat dat betreft geen verschil dus.

Wat wel verschilt is de bevolkingsprognose waar ze vanuit gaan. DUO gebruikt de Primosprognose (die m.n. op de langere termijn (na 2030) wat conservatief is voor Nijmegen). Scenariomodel PO gaat uit van de CBS/Planbureau Leefomgeving-prognose.

Bij bestudering van de site (www.scenariomodelPO.nl) zien we het volgende:

- Best veel informatie, ook over de onderliggende cijfers bij de prognose-uitkomsten.
- Die PO-prognose is voor Nijmegen totaal erg hoog, niet alleen voor de 9 stadsscholen die hierboven bekeken worden. De basisgeneratie in Nijmegen is al jaren lang rond de 13.500 kinderen groot. Het scenariomodel PO gaat uit van een stijging van de basisgeneratie in Nijmegen van rond de 13.500 in 2024 naar 15.090 in 2029. Een stijging van 1500 in 5 jaar tijd. Deze stijging is veel sterker dan in de DUO-prognose (waarin aantal basisscholieren in Nijmegen gelijk blijft) en de oude pronexusprognose (stijging totaal leerlingaantal met 600 in de periode tot 2029) wordt voorzien.
Op basis van het aantal 0-12 jarigen dat op dit moment in de stad woont is de komende 5 jaar een stabiel aantal kinderen in de basisgeneratie rond 13.500 waarschijnlijk. Al bij al lijkt het aantal verwachte leerlingen in 2029 voor Nijmegen totaal in dit scenariomodel PO veel te hoog.
- Ook als op lager schaalniveau wordt gekeken zien we rare dingen. Zo wordt voor het postcodegebied 6511 (Benedenstad en Centrum) tussen 2024 en 2029 een stijging van 93 naar 222 kinderen in de basisgeneratie voorzien. Dit lijkt volstrekt onwaarschijnlijk.
En tegelijkertijd berekent het scenariomodel dat het aantal van de postcode 6511-kinderen dat naar de Petrus Canisius gaat daalt van 46 naar 44 kinderen. De “winst” van de groei van kinderen in 6511 gaat naar heel aparte scholen. Zo stijgt

in de uitkomsten het aantal kinderen dat vanuit Benedenstad/Centrum naar het Arnheems Montessori gaat van 1 naar 14.

- Voor de Driemaster lijkt ook deze prognose beïnvloed door de Jongekind-groep: er wordt een sterke stijging voorzien vanuit heel vreemde (verre) herkomstgebieden in Nijmegen.

De conclusie is dat de uitkomsten van het scenariomodel PO geen logische/betrouwbare cijfers leveren.

Vergelijking oude en nieuwe DUO-prognose

Voor de 9 centrumscholen samen geeft de laatste DUO-prognose voor de jaren tot 2030 zo'n 8% (150-200) leerlingen meer dan de oude.

Bij 2 scholen is een sterk effect:

- De Driemaster komt 50-75 leerlingen hoger uit, waarschijnlijk door het effect van de Jongekind-groep op het aantal kleuters dat doorgetrokken wordt voor latere schooljaren
- Aquamarijn komt rond de 60 leerlingen hoger uit in de nieuwe dan in de oude prognose. Waarschijnlijk een effect van het eerder oplopen van het aantal kinderen in de basisgeneratie in Koningsdaal dan eerder werd voorzien.
- Ook Michiel de Ruyter en de Wieken hebben een wat hogere prognose, 25-30 kinderen meer. Mogelijk ook in verband met kinderen uit Koningsdaal.
- Prognosecijfers voor Klein Heyendaal zijn iets omhoog bijgesteld, 20-30 kinderen extra.
- Toch neemt in totaal na 2026/2027 het aantal kinderen op deze 9 scholen af in deze prognose. Bijna elk van deze 9 scholen heeft een berekende daling van het leerlingaantal na 2026.

Belangstelling voor Driemaster vanuit Bottendaal door de tijd

In de laatste 5 jaar is de belangstelling voor de Driemaster van de Bottendaalse kinderen teruggelopen van rond de 70% in 2019 en 2020 naar onder de 60% de laatste jaren.

	aandeel Bottendaalse basisscholieren naar Driemaster
2018/2019	70%
2019/2020	69%
2020/2021	63%
2021/2022	63%
2022/2023	57%
2023/2024	59%

Logisch samenhangende scholen

Het is moeilijk om een samenhangend verzorgingsgebied voor meerdere scholen te benoemen. Voor iedere school is er een eigen “verzorgingscirkel”, voor elke wijk een aantal scholen die bij de ouders in beeld zijn.

Kijk je vanuit de twee belangrijkste probleem punten (Aquamarijn en Driemaster) dan zie je dat voor de ouders in Koningsdaal/Biezen er naast de Aquamarijn twee scholen zijn die echt belangrijk zijn, nl. Petrus Canisius en Michiel de Ruyter. Met minder leerlingen, maar toch nog wel belangrijk is de Lanteerne. Hier zou je dus een cluster Aquamarijn, Petrus Canisius, Michiel de Ruyter en Lanteerne kunnen benoemen.

Kijk je vanuit Bottendaal dan is er eigenlijk geen enkele school die eruit springt op dit moment als belangrijk alternatief voor de ouders. De enige met meer dan 10 Bottendaalse leerlingen is Meander, maar daar speelt het onderwijsconcept waarschijnlijk ook een rol in.

Reflectie op nieuwe prognoses Verus

In opdracht van SJS is (november 2024) door Verus een nieuwe leerlingprognose voor de Driemaster gemaakt.

De korte termijn prognose is een combinatie van demografische en belangstellingsaannames. Voor de basisgeneratie worden de op dit moment in Bottendaal wonende kinderen 0-12 “doorgeschoven” in leeftijd, rekening houdend met in het verleden waargenomen vertrekken, een logische aanpak. Vervolgens berekenen ze hoeveel van de 4-jarigen naar de Driemaster gaan. Die aannames zijn pessimistisch, dit komt waarschijnlijk door de lage instroomcijfers uit schooljaar 24/25.

In de lange termijn prognose zijn wat rare dingen te zien. Zo verdwijnt de studentenpopulatie vrouwen uit Bottendaal (20-24), maar dat zal niet veel invloed hebben op de geboortes. Ook gaan ze uit van geen woningbouw in Bottendaal. Er is één project, etagebouw aan de Schaeckmathonsingel, dat in 2031 gepland staat als zachte capaciteit. Ook dit zal weinig invloed hebben op de basisgeneratie in Bottendaal.

De conclusie van dit onderzoek (verder dalend leerlingaantal Bottendaal/Driemaster) is aan de forse kant, maar als trend wel te verdedigen.

In deze Verusprognose wordt alleen naar de ontwikkeling van Bottendaal/Driemaster gekeken en geen relaties gelegd met omliggende wijken.

Eindconclusie prognoses

In de meest recente DUO-prognose wordt een groei van het leerlingaantal van de Driemaster berekend.

Er is echter, in de huidige bevolkingssamenstelling en bouwplannen, geen aanleiding de komende jaren een groei van de groep basisscholieren in Bottendaal te verwachten. De tendens is eerder dalend.

Kijk je naar een breder gebied/meerdere scholen dan is het voor het gebied rond Koningsdaal (Biezen) waarschijnlijk dat de daar al waar te nemen toename van het aantal basisscholieren nog een aantal jaar zal doorgaan. In de andere wijken rond het centrum is dat niet het geval, daar zal het aantal basisscholieren stabiel/licht schommelend zijn.

Beschikbare capaciteit

Naast inzicht in de leerlingenontwikkeling is het ook van belang om inzicht te hebben in de beschikbare capaciteit van de scholen.

De ouders geven in hun analyse aan dat op basis van de verwachte instroom zelfs met behoud van de Driemaster er in de nabije toekomst onvoldoende capaciteit is om te kunnen waarborgen dat kinderen dichtbij huis naar school kunnen gaan.

Bij de berekening van de capaciteit gaan ouders uit van 8 of 16 groepen per school, met max 27 leerlingen per groep. Ze komen bij de negen centrumscholen dan op respectievelijk een beschikbare capaciteit van ca. 2.376 plekken met de Driemaster, 2.160 plekken zonder de Driemaster. Met prognoses schommelend tussen de 2.000-2.100 kinderen is de zorg over de capaciteit te begrijpen.

We hebben bij de scholen nagevraagd wat de huidige beschikbare capaciteit is van deze negen scholen. De schoolbesturen hebben aangegeven dat de huidige beschikbare capaciteit is gebaseerd op de schoolplafonds Schoolwijzer seizoen 2024-2025.

De negen scholen laten dan het volgend beeld zien:

Bestuur	School	stadsdeel *	Capaciteit **
Josephscholen	Petrus Canisius	Centrum	273
Josephscholen	Driemaster	Oost	288
Josephscholen	Klein Heyendaal	Oost	542
Josephscholen	Montessori Heyendaal	Oost	273
Conexus	De Buut	Oost	238
Josephscholen	Kleurrijk	Midden	300
Conexus	Aquamarijn	Oud West	425
Conexus	Michiel de Ruyter	Oud West	238
Josephscholen	De Wieken	Oud West	263
	Totaal 9 scholen		2840
* in stadsdeel Oost en Midden zijn meer scholen dan hier vermeld.			
** betreft: capaciteit obv plafonds Schoolwijzer seizoen 2024-2025.			

Ook hier geldt dat er een aantal methodische aannames zijn gedaan bij het bepalen van deze capaciteit. Schoolwijzer geeft aan dat rekening gehouden is met ruimte in het gebouw, onderwijsconcept, gewenste groepsgrootte en financiële aspecten.

We hebben in dit beperkte tijdsbestek niet goed kunnen achterhalen hoe de maximale capaciteit is bepaald. We weten wel dat in een aantal scholen evt. gebouwelijk nog uitbreiding mogelijk is indien de schoolplafonds worden opgehoogd. Elk jaar (in casus nu: in december 2024) worden de schoolplafonds voor het aankomend schooljaar (in casus: 2025-2026) opnieuw vastgesteld. Een toelichting van de scholen/schoolbesturen op de hier genoemde capaciteit is gewenst.

Uitgaande van de opgave bij Schoolwijzer zijn rond de 2.800 plekken met de Driemaster en 2.500 plekken zonder de Driemaster beschikbaar.

In dat geval zou ook met een leerlingenaantal van tussen de 2.000-2.100 leerlingen er voldoende capaciteit moet zijn om sluiting van de Driemaster in de omliggende scholen te kunnen opvangen.

Team Onderzoek en Statistiek/Team Onderwijs en Jeugd
Gemeente Nijmegen
november 2024